

Teitl: P-05-927 Cyfleusterau toiled Changing Places

Y Pwyllgor Deisebau | 7 Ionawr 2020
Petitions Committee | 7 January 2020

Rhif y ddeiseb: P-05-927

Teitl y ddeiseb: Cyfleusterau toiled Changing Places

Geiriad y ddeiseb: Mae'r ddeiseb hon yn annog Llywodraeth Cymru i wneud newidiadau ar unwaith i reoliadau adeiladu a chynllunio er mwyn sicrhau y darperir cyfleusterau toiled Changing Places, gyda mainc newid i oedolion, teclyn codi a digon o le i 2 ofalwr yn yr holl adeiladau cyhoeddus mawr pan gânt eu hadeiladu, eu hailddatblygu neu eu hailwampio.

Achos enghreifftiol:

"Mae fy merch yn 9 oed ac mae ganddi gyflwr o'r enw oedi datblygiadol cyffredinol ac mae'n defnyddio cadair olwyn. Mae ei hanabledd yn golygu nad yw'n gallu eistedd yn syth heb gymorth ac mae'n ddi-eiriau, felly ni all ddweud wrthyf pan fydd angen iddi fynd i'r tŷ bach. Mae hyn yn golygu ei bod yn gwisgo cewynnau. Pan fydd angen newid ei chewyn pan na fyddwn gartref, rydym yn aml yn cael trafferth dod o hyd i gyfleusterau i wneud hynny. Mae'n mynd yn rhy fawr ar gyfer uned newid cewynnau i fabanod a'n hunig opsiwn arall yw llawr y toiled, sy'n aflan, yn aflanwaith ac, yn fy marn i, yn annynol yn ogystal â bod yn anurddasol. Mae hon yn sefyllfa gwbl annerbyniol ac afresymol i unrhyw un. Hefyd, bob tro rwy'n ei chodi, rwy'n ymwybodol fy mod yn rhoi fy hun mewn perygl o anaf aciwt i'r cefn, a bydd y perygl hwn yn cynyddu wrth iddi fynd yn hŷn ac yn fwy. Ni allaf gredu sut y mae pobl yn llwyddo i newid cewynnau oedolion fel hyn."

Mae miloedd o bobl anabl ar draws Cymru y mae arnynt angen y cyfleusterau a gynigir gan doiled Changing Places. Dywed Safonau Prydeinig 8300/2018 y dylid darparu toiledau Changing Places mewn adeiladau a chyfadeiladau mwy, megis:

- A. Terfynfeydd neu gyfnwyddfeydd trafniadaeth mawr, e.e. gorsafoedd trenau mawr a meysydd awyr
- B. Gwasanaethau traffordd

- C. Cyfleusterau chwaraeon a hamdden, gan gynnwys gwestai mawr
- D. Canolfannau diwylliannol, megis amgueddfeydd, neuaddau cyngerdd ac orielau celf a chanolfannau ffydd
- E. Stadia ac awditoria mawr
- F. Mangreoedd manwerthu masnachol mawr a chanolfannau siopa
- G. Adeiladau allweddol yng nghanol trefi, e.e. neuaddau tref, canolfannau dinesig a phrif lyfrgelloedd cyhoeddus
- H. Sefydliadau addysgol
- I. Cyfleusterau iechyd, megis ysbytai, canolfannau iechyd a phractisau cymunedol
- J. Atyniadau ymwelwyr eraill, megis parciau thema, traethau sy'n cael eu monitro a pharciau

Gall Llywodraeth Cymru wneud yn well na'r sefyllfa bresennol a gwneud toiledau Changing Places yn orfodol ar gyfer adeiladau cyhoeddus mawr fel y'u rhestrir yn BS8300/2018 ac mae'n rhaid i hyn ddigwydd.

1. Y cefndir

1.1. Cyfleusterau toiled Changing Places

Mae'r Consortiwm Changing Places yn nodi nad yw toiledau hygyrch safonol yn diwallu anghenion pawb ag anabledd:

People with profound and multiple learning disabilities, as well [as] people with other physical disabilities such as spinal injuries, muscular dystrophy and multiple sclerosis often need extra equipment and space to allow them to use the toilets safely and comfortably. These needs are met by Changing Places toilets.

Dywed y Consortiwm Changing Places fod toiledau Changing Places yn darparu:

- **Yr offer cywir**
  - mainc newid maint oedolyn y gellir addasu ei uchder; a
  - system teclyn codi olrhain, neu declyn codi symudol os nad yw hyn yn bosibl.
- **Digon o le**
  - digon o le yn yr ardal newid ar gyfer yr unigolyn anabl a hyd at ddau ofalwr;
  - toiled wedi'i leoli'n ganolog gyda lle ar bob ochr; a
  - sgrin neu len i ganiatáu rhywfaint o breifatrwydd.

- **Amgylchedd diogel a glân**
  - papur llydan y gellir ei rwygo i orchuddio'r fainc;
  - bin gwastraff mawr ar gyfer padiau tafladwy; a
  - llawr gwrthlithro.

Mae [gwaith ymchwil gan Brifysgol Dundee](#) (PDF, 176KB) yn awgrymu bod [dros chwarter miliwn o bobl yn y DU](#) heb fynediad at gyfleusterau toiled cyhoeddus sy'n diwallu eu hanghenion a byddent yn cael budd o doiledau Changing Places. Nid yw'r Gwasanaeth Ymchwil wedi gallu dod o hyd i ffigurau tebyg sy'n benodol i Gymru.

1.2. Strategaethau toiledau awdurdodau lleol

Mae *Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017* yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol baratoi strategaeth leol i gynllunio sut y byddant yn diwallu anghenion eu cymunedau ar gyfer cyfleusterau toiled cyhoeddus.

Rhaid i'r strategaeth gynnwys asesiad o angen y gymuned am doiledau, gan gynnwys cyfleusterau newid ar gyfer babanod a **chyfleusterau Changing Places ar gyfer pobl anabl**, a rhaid iddi nodi sut y mae'r awdurdod lleol yn bwriadu diwallu'r angen hwn. Nid yw'r ddyletswydd i baratoi strategaeth toiledau lleol yn ddo'i hun yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu a chynnal toiledau cyhoeddus yn uniongyrchol, yn hytrach dylent ystyried ystod lawn o opsiynau ar gyfer sicrhau bod cyfleusterau ar gael i'r cyhoedd.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [ganllawiau i helpu awdurdodau lleol i gynhyrchu eu strategaethau toiled lleol](#) ym mis Mai 2019.

Mae'r canllawiau'n cyfeirio at y ddogfen Safonau Prydeinig [BS6465-4:2010 'Sanitary installations. Code of practice for the provision of public toilets'](#) sydd, ymhlith pethau eraill, yn darparu canllawiau ar gyfleusterau i bobl anabl. Mae hyn yn cynnwys argymell y dylid darparu cyfleusterau toiled Changing Places mewn ardaloedd sy'n cael eu defnyddio'n aml.

1.3. Polisi cynllunio

Amlinellir polisi cynllunio cenedlaethol Llywodraeth Cymru yn nogfen [Polisi Cynllunio Cymru](#). Mae hon yn ddogfen lefel uchel a gefnogir gan Nodiadau Cyngor Technegol (TAN) sy'n darparu canllawiau manylach ar faterion cynllunio penodol.

Mae [TAN 12: Dylunio](#) yn cynnwys 'dyluniad cynhwysol' fel un o'i faterion cyffredinol. Dywed:

5.3.7 Anogir y rhai sy'n ceisio caniatâd i godi adeiladau masnachol cyhoeddus a newydd i gynnwys cyfleusterau toiled 'Mannau Newid' hygyrch yn eu cynlluniau, yn ychwanegol at doiledau hygyrch safonol. Mae toiledau Mannau Newid yn gyfleusterau sydd wedi'u cynllunio'n benodol ar gyfer oedolion sydd ag anghenion nad ydynt yn cael eu diwallu gan doiledau cyffredin i bobl anabl. Maent yn cynnwys byrddau newid meddal y gellir addasu eu huchder ac sy'n

ddigon mawr ar gyfer oedolyn, cyfarpar ar gyfer helpu i godi, gofod o amgylch y toiled, a chawod. [Pwyslais y Gwasanaeth Ymchwil]

Felly, mae cyfleusterau toiled Changing Places yn cael eu hannog yn hytrach na'u gorfodi mewn rhai datblygiadau newydd.

1.4. Rheoliadau adeiladu

Mae Rhan M o'r Rheoliadau Adeiladu yn ymwneud â 'mynediad i adeiladau a defnydd ohonynt'. Mae Adran 5 yn canolbwyntio ar 'Llety glanweithiol mewn adeiladau heblaw anheddau' ac yn nodi:

5.1 In principle, suitable sanitary accommodation should be available to everybody, including **sanitary accommodation designed for wheelchair users, ambulant disabled people**, people of either sex with babies and small children or people encumbered by luggage. [Pwyslais y Gwasanaeth Ymchwil]

Mae Adran 5 hefyd yn nodi:

5.5 Toilet accommodation needs to be suitable, not only for disabled people, but for all people who use the building. For disabled people, suitable toilet accommodation may take the form of a specially designed cubicle in separate-sex toilet washrooms, or a self-contained unisex toilet. For wheelchair users in particular, a self-contained unisex toilet is always the preferred option since, if necessary, a partner or carer of a different sex can enter to give assistance. Wheelchair-accessible unisex toilets should always be provided in addition to any wheelchair-accessible accommodation in separate-sex toilet washrooms. Wheelchair-accessible unisex toilets should not be used for baby changing.

5.6 The provision of an enlarged cubicle in a separate-sex toilet washroom can be of benefit to ambulant disabled people, as well as parents with children and people (e.g. those with luggage) who need an enlarged space. **In large building developments, separate facilities for baby changing and an enlarged unisex toilet incorporating an adult changing table are desirable.** [Pwyslais y Gwasanaeth Ymchwil]

Felly, er bod Rhan M yn annog darparu bwrdd newid i oedolion mewn toiled neillryw mwy o faint mewn rhai adeiladau, nid yw hyn yn orfodol. Nid yw Rhan M yn sôn yn benodol am gyfleusterau toiled Changing Places.

2. Camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Ysgrifennodd Julie James AC, y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol, sy'n gyfrifol am reoliadau Cynllunio ac Adeiladu, at Gadeirydd y Pwyllgor Deisebau mewn perthynas â'r ddeiseb hon ar 15 Tachwedd 2019. Yn ei llythyr, dywed y Gweinidog fod ei swyddogion yn ystyried sut y gellir cryfhau darpariaeth cyfleusterau toiled Changing Places mewn adeiladau cyhoeddus mawr. Mae'r opsiynau'n cynnwys:

- gwella'r canllawiau yn Rhan M o'r Rheoliadau Adeiladu;

- gwella'r ddarpariaeth drwy'r broses gynllunio, lle mae tystiolaeth o angen lleol yn strategaeth toiledau'r awdurdod lleol; a
- darparu cyfleusterau toiled Changing Places mewn rhai prosiectau sy'n derbyn cyllid gan Lywodraeth Cymru.

Ni ddarperir amserlen ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn.

Mae'r llythyr yn pwysleisio bod Rheoliadau Adeiladu ond yn berthnasol mewn rhai amgylchiadau lle mae gwaith yn cael ei wneud, felly mae'n bosibl y bydd angen i unrhyw newid i'r Rheoliadau Adeiladu gael ei ategu gan gamau eraill sydd â'r nod o gynyddu'r ddarpariaeth o gyfleusterau toiled Changing Places.

3. Camau gweithredu gan Lywodraeth y DU

Yn ddiweddar, ymgyngorodd Llywodraeth flaenorol y DU ar wneud toiledau Changing Places yn orfodol mewn adeiladau cyhoeddus mawr yn Lloegr drwy newid Rhan M o'r Rheoliadau Adeiladu. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad rhwng mis Mai a mis Gorffennaf 2019 ac ni chyhoeddodd y llywodraeth ymateb i'r adborth a gafodd. Ar adeg ysgrifennu'r papur briffio hwn, rhaid aros i weld a fydd Llywodraeth newydd y DU, yn dilyn yr Etholiad Cyffredinol, yn bwrw ymlaen â'r gwaith hwn.

4. Camau gweithredu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Codwyd y mater o ran cyfleusterau toiled Changing Places yn y Cyfarfod Llawn yn ystod 2019, gan gynnwys gan Mark Isherwood AC ar 16 Gorffennaf a chan Russell George AC ar 23 Hydref. Yn ei gwestiwn, cyfeiriodd Russell George AC at gyllid penodol sydd ar gael i ymddiriedolaethau GIG Lloegr ar gyfer gosod cyfleusterau toiled Changing Places a gofynnodd beth mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i wella'r ddarpariaeth yng Nghymru.

Ymatebodd Julie Morgan AC, y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, gan ddweud:

... It is obviously very important that we do have Changing Places widely available for people who do need them .... I believe there are 45 across Wales, ...

... Building Regulations are already encouraging in certain buildings the provision of enlarged, unisex toilets, incorporating an adult changing table, and my colleague Julie James, the Minister for Housing and Regeneration, has instructed officials to consider options to increase the provision of Changing Places toilets where the Building Regulations apply. So, it is possible to use the building regulations to ensure that Changing Places toilets are available.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.